

فصلنامه روستا و توسعه، سال ۱۴، شماره ۱، بهار ۱۳۹۰، صفحات ۸۳-۹۹

میزان رضایت‌مندی ساکنان از کیفیت محیط سکونتی: مطالعه موردی روستا شهر عاشق آباد

احمد خاتون‌آبادی، زیبا صابری، و محمدصادق ابراهیمی*

تاریخ دریافت: ۱۳۸۹/۶/۳۰ تاریخ پذیرش: ۱۳۹۰/۵/۱۶

چکیده

ارزیابی دیدگاه‌های ساکنان از محیطی که در آن به سر می‌برند، یکی از مهم‌ترین روش‌های سنجش میزان دستیابی به اهداف و تعیین میزان موفقیت طرح‌های روستاشهری تلقی می‌شود. پژوهش حاضر در نیمه دوم سال ۱۳۸۸ جهت سنجش میزان رضایت‌مندی ساکنان از کیفیت محیط سکونتی روستاشهر عاشق‌آباد صورت پذیرفته است. بدین منظور ارتباط ویژگی‌های فردی و ارتباطی- موقعیتی افراد به عنوان متغیر مستقل با متغیر وابسته رضایت‌مندی مورد بررسی و تحلیل قرار گرفت. یافته‌ها نشان داد که بین متغیرهای جنسیت، تأهل، سن، تحصیلات، درآمد خانوار و متغیرهای ارتباطی- موقعیتی با سازه رضایت‌مندی از کیفیت محیط سکونتی ارتباط معنادار وجود دارد. همچنین با استفاده از نتایج تحلیل رگرسیون، متغیرهای سن، تحصیلات و درآمد، حدود ۴۹/۷ درصد از تغییرات سطح رضایت افراد را از کیفیت محیط سکونتی تبیین می‌کنند.

کلیدواژه‌ها: رضایت‌مندی / کیفیت محیط سکونتی / ویژگی‌های فردی / ویژگی‌های ارتباطی- موقعیتی / عاشق‌آباد (روستاشهر) / اصفهان (شهرستان).

* * *

* به ترتیب، استادیار گروه توسعه روستایی دانشگاه صنعتی اصفهان؛ نویسنده مسئول و دانشجوی کارشناسی ارشد توسعه روستایی (z_saberi7@yahoo.co.uk)؛ و استادیار گروه توسعه روستایی دانشگاه صنعتی اصفهان.

مقدمه

روستاشهرها به عنوان مکان‌های مرکزی می‌توانند دامنه وسیعی از خدمات فرهنگی- اجتماعی را جهت دگرگونی شرایط اقتصادی اکثر روستاییان ایجاد نمایند. این نواحی می‌توانند برای اکثریت ساکنان روستایی دسترسی به خدمات اساسی و امکاناتی همچون امکانات رفاهی- آموزشی را فراهم سازند (طاهرخانی، ۱۳۷۹). با توجه به آن‌که یکی از عوامل تبدیل روستا به شهر خدمات‌رسانی بهتر به حوزه‌های روستایی می‌باشد، لذا با وجود کارکردهای نوین شهری و افزایش جمعیت این مراکز، که باعث توسعه کالبدی و فیزیکی آن شده است، اثرات مخربی از قبیل تغییر چشم‌اندازهای روستایی و کاربری اراضی زراعی به مسکونی را در پی خواهد داشت، از سویی دیگر به علت تبدیل بخش عمده مشاغل کشاورزی و زمین‌های کشاورزی و عدم جایگزینی آن در بخش‌های صنعتی و خدماتی به تدریج جایگاه این مناطق از شهرهای کشاورزی که به صورت خودکفا بوده به یک شهر خوابگاهی در می‌آید (خاتون‌آبادی، ۱۳۸۷). پیامدهای منفی این فرایند، همچون تغییر کاربری اراضی زراعی و تخریب چشم‌اندازهای طبیعی در روستاهای حاشیه اصفهان نیز نگران‌کننده است. در حال حاضر در سطح کشور بیش از ۶۹ درصد جمعیت در شهرها ساکنند که این نسبت برای استان اصفهان ۸۱/۹۲ درصد می‌باشد (مرکز آمار ایران، ۱۳۸۵).

شناسایی عوامل مؤثر در میزان رضایت و نارضایتی سکونتی ساکنان، می‌تواند در جهت تحلیل وضع موجود سکونتی، تصمیمات آینده به منظور ارتقای سطح کیفی محدوده‌های سکونتی افراد و جلوگیری از تکرار نواقص در سایر مکان‌ها مؤثر واقع گردد. از آنجا که عاشق آباد از جمله روستاهایی است که طی سالیان متمادی به دلیل نزدیکی به اصفهان در شهر ادغام گردیده ولی هنوز بافت روستایی خود را حفظ کرده است، همچنین طی سال‌های کنونی گسترش شهرها در نواحی روستایی پیرامون، موجب نابودی اراضی کشاورزی و تبدیل به شهرک‌های مسکونی گردیده است. لذا پژوهش حاضر به دنبال بررسی ارتباط بین متغیرهای فردی- ارتباطی ساکنین با سازه رضایت‌مندی از کیفیت محیط سکونتی صورت گرفته است.

رضایت‌مندی از کیفیت محیط زندگی

بنابه تعریف، کیفیت محیط زندگی یک مفهوم ذهنی و چند بعدی است و آن را می‌توان ادراک فرد از موقعیت خود در زندگی در زمینه نظام‌های فرهنگی و ارزشی‌ای که در آن زندگی می‌کند و در ارتباط با اهداف، انتظارات و استانداردهای آن دانست. کیفیت زندگی به وسیله‌ی شاخص‌های عینی و ذهنی اندازه‌گیری و ارزیابی می‌شود، شاخص‌های عینی، محیط زندگی و کار در صورتی‌که شاخص‌های ذهنی راه‌هایی که مردم شرایط اطراف‌شان را درک و ارزیابی کنند را تشریح می‌نماید. به طور کلی شاخص‌های ذهنی برای اندازه‌گیری رفاه شخصی و شاخص‌های عینی برای مقایسه‌ی شهرها و مکان‌ها مورد استفاده قرار می‌گیرد که براساس شاخص‌های ذهنی، رفاه شخصی به رضایت‌مندی برمی‌گردد (Nillson, 2006).

مطالعات موردی

روستاهای با موقعیت مناسب به مرور زمان بزرگ و بزرگ‌تر شده و به شهر تبدیل می‌شوند. این روستا شهرهای تکامل یافته، شهرهای کوچک تولیدی-خدماتی هستند که کارکردهای مثبت زیادی می‌توانند داشته باشند و ساکنان آن نیز احساس تعلق به مکان دارند (قادرمزی، ۱۳۸۳).

پروفسور دوهل^(۱) (۱۹۸۴) شاخص‌هایی از قبیل بالا بودن سطح بهداشت؛ وجود خدمات بهداشتی مفید و قابل دسترس برای کلیه ساکنین؛ بالا بودن کیفیت کالبدی محیط و مسکن؛ وجود محلات فعال و معنی‌دار؛ روابط اجتماعی در حد معقول؛ اقتصاد متنوع و خودکفا را از عوامل مؤثر بر کیفیت محیط از دیدگاه شهروندان می‌شمرد (حاجی‌نژاد و همکاران، ۱۳۸۹).

از دیدگاه ون پل^(۲) (۱۹۷۷) بررسی و مرور نوشتارهای مربوط به میزان رضایت از محیط سکونتی، نشان از آن دارد که درک میزان رضایت از سوی هر شخص و در شرایط مختلف شخصی، اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی و فیزیکی متفاوت است. به طوری‌که برخی از ویژگی‌های شخصی و خانوار نظیر سن، جنسیت و مالکیت بر روی

ادراک کیفیت محیط تأثیر می‌گذارند. به طور کلی، افراد سالخورده بیش از افراد جوان، ساکنان با وضعیت اجتماعی- اقتصادی بالاتر بیش از ساکنان با موقعیت اجتماعی- اقتصادی پایین‌تر، و همچنین مالکان بیش از مستأجران از شرایط سکونت‌شان رضایت داشته‌اند، اما به هر حال تأثیر این ویژگی‌ها ناچیز بوده است (Van Poll, 1997).

نتایج مطالعه بابا^(۳) و آوستین^(۴) در سال ۱۹۸۹ نشان داد که افراد دارای وضعیت اجتماعی- اقتصادی پایین، جوان‌ترها و مستأجران از ویژگی‌های فیزیکی محله‌شان راضی‌تر بوده‌اند (Baba and Austin, 1989).

از آنجا که در شهرهای بزرگ عمدتاً بر نیازهای جمعیت شهری متمرکز می‌شوند، اغلب موجب فاقد ساختاری پایدار در مناطق روستایی می‌باشند. که گسترش فاصله طبقاتی بین افراد و محله‌های فقیرنشین، تبعاتی نظیر رشد جمعیت حاشیه‌نشین و جرم و جنایت را به دنبال خواهد داشت. لذا پدیده روستاشهر با توجه به توزیع عادلانه امکانات، موجب کاهش نرخ مهاجرت‌های روستاشهری شده و می‌تواند در برخی شاخص‌های توسعه اجتماعی نظیر کاهش نرخ جرم و جنایت مؤثر واقع شود (Okali, 2001).

گیفورد (۱۳۷۸) در بیان متغیرهای فردی مؤثر بر روی میزان ادراک رضایت‌مندی به عواملی چون جمعیتی، شخصیتی، ارزش‌ها، انتظارات، مقایسه با سایر سکونتگاه‌ها و امید به آینده اشاره می‌نماید (گیفورد، ۱۳۷۸).

براساس نتایج کارپ^(۵) (۱۹۸۲) سن رابطه معنی‌دار و مثبت با ادراک کیفیت محیط و رضایت‌مندی ساکنان دارد، جنسیت تنها در سه بعد (صدا، امنیت و حریم) متفاوت از یکدیگر می‌باشند، به‌طورکلی زنان جوان در مقایسه با مردان جوان از شرایط زندگی‌شان راضی‌تر بوده، در حالی که برای گروه سنی مسن‌تر شرایط برعکس می‌باشد (Carp, 1982).

حاجی‌نژاد و همکاران در مطالعه‌ای که انجام داده به این نتیجه رسیده‌اند که تفاوت‌های فردی در میزان رضایت شهروندان از کیفیت محیط مؤثر می‌باشد. متغیرهای تأهل، درآمد و وضعیت اقامت را از عوامل تأثیرگذار بر رضایت‌مندی شهروندان می‌شمرد، که

متغیر میزان تحصیلات بیشترین ارتباط را با ادراک رضایت‌مندی شهروندان از کیفیت محیط زندگی دارا می‌باشد (حاجی‌نژاد و همکاران، ۱۳۸۹).

براساس یافته‌های رفیعیان و همکاران از سنجش میزان رضایت‌مندی سکونتی ساکنان محله‌ی نواب تهران، الگوهای ارزیابی از محیط‌های سکونتی به‌ویژه در مورد رضایت‌مندی می‌تواند در شناسایی وضع موجود، آگاهی از نقاط قوت، کاستی‌ها و نواقص احتمالی با هدف ارتقای کیفیت محیط‌های سکونتی مؤثر واقع گردد، که در این زمینه یکی از بهترین الگوهای ارزیابی، استفاده از دیدگاه‌های ساکنین در خصوص محیط‌های سکونتی‌شان می‌باشد (رفیعیان و همکاران، ۱۳۸۸).

همچنین ماجدی و لهسایی‌زاده در تحقیق خود با عنوان "بررسی رابطه بین متغیرهای زمینه‌ای، سرمایه‌ای و رضایت از کیفیت زندگی" به این نتیجه رسیده‌اند که نوع روستا، که بیانگر ویژگی‌های روستاها به لحاظ امکانات توسعه است، و درآمد ماهیانه بر میزان رضایت از کیفیت زندگی مؤثرند و هر دو بدین نکته اشاره دارند که بهتر شدن وضعیت روستا و فرد می‌تواند بر میزان رضایت از کیفیت زندگی مردم تأثیرگذار باشد (ماجدی و لهسایی‌زاده، ۱۳۸۵).

روش تحقیق

با توجه به ماهیت موضوع و مؤلفه‌های مورد بررسی، رویکرد حاکم بر این پژوهش روش پیمایشی با استفاده از ابزار پرسشنامه است. روایی پرسشنامه با استفاده از نظر اساتید محترم راهنما و مشاور تأیید و اصلاح گردید و پایایی پرسشنامه با استفاده از تعداد ۲۵ عدد پرسشنامه اولیه پیش آزمون صورت گرفت که با روش آلفای کرونباخ، مقدار آلفا بدست آمده ۰.۸۴ می‌باشد، که نشان دهنده قابلیت اعتماد بسیار مناسب ابزار تحقیق می‌باشد. جامعه آماری در این پژوهش افراد بالای ۲۰ سال و سرپرستان خانوار ساکن روستاشهر عاشق‌آباد بوده‌اند که تعداد ۱۱۳۶۵ نفر را شامل می‌گردند، لذا برای تعیین حجم نمونه از فرمول کوکران استفاده شد. حجم نمونه بدست آمده ۱۸۰ نفر بوده

که برای دقت بیشتر به ۲۰۰ نفر افزایش پیدا نمود. سپس در نیمه دوم سال ۱۳۸۸ با استفاده از روش نمونه‌گیری کاملاً تصادفی پرسشنامه‌ها توزیع و داده‌های لازم جمع‌آوری و با استفاده از نرم‌افزار SPSS ۱۳ تجزیه و تحلیل گردید. در این پژوهش متغیرهای مستقل به ترتیب عبارتند از: متغیرهای فردی و حرفه‌ای از قبیل: سن، جنس، بعد خانوار، وضعیت تأهل، سطح تحصیلات، وضعیت اقامت، شغل سرپرست خانوار، متوسط درآمد خانوار و متغیرهای ارتباطی - موقعیتی شامل: میزان تعلق داشتن به محیط زندگی (تعلق مکانی)، حس شهری داشتن، استفاده از مراکز خدماتی - تجاری، ارتباط فرد با بیرون از منطقه (جهان‌شهری) در این راستا شناسایی شده است، و متغیر وابسته سازه رضایت‌مندی از کیفیت محیط سکونتی در قالب نه (۹) گویه که در ارتباط با استقرار الگوی روستاشهری در منطقه می‌باشند که این متغیرها شامل: (میزان برخورداری از خدمات آموزشی - فرهنگی، بهداشتی - درمانی، رفاهی - تفریحی، ارتباطی، تجاری - خدماتی و همچنین کیفیت وضعیت کالبدی منطقه، وجود زمین‌های کشاورزی اطراف، وضعیت امنیت اجتماعی، مهاجریپذیری و تراکم بالای جمعیت) که ارزش‌گذاری این متغیرها با استفاده از طیف پنج‌گزینه‌ای لیکرت (بسیار کم=۱، کم=۲، تاحدودی=۳، زیاد=۴، بسیار زیاد=۵) صورت پذیرفته است. از سوی دیگر برای اطمینان از مناسب بودن داده‌ها برای تحلیل عاملی مبنی بر اینکه ماتریس همبستگی‌هایی که پایه تحلیل عاملی قرار می‌گیرد در جامعه برابر با صفر نیست، باید از آزمون بارتلت استفاده کرد. (کلانتری، ۱۳۸۲). با توجه به مقدار $KMO^{(۶)}$ و معنی‌دار بودن همبستگی بین متغیرها که در جدول ۱ نشان داده شده است، همبستگی موجود در بین داده‌ها برای تحلیل عاملی مناسب خواهد بود. سپس متغیرهای موجود در این سازه با استفاده از روش تحلیل مؤلفه‌های اصلی ارزش‌گذاری و مقدار بار عاملی به عنوان ضریب تأثیرگذاری هر متغیر ضرب و سازه رضایت‌مندی از جمع‌جبری آن مقادیر به دست آمد که در جدول ۲ نشان داده شده است.

جدول ۱- نتایج شاخص KMO و آزمون بارتلت در مورد سؤالات رضایت‌مندی از کیفیت محیط سکونتی

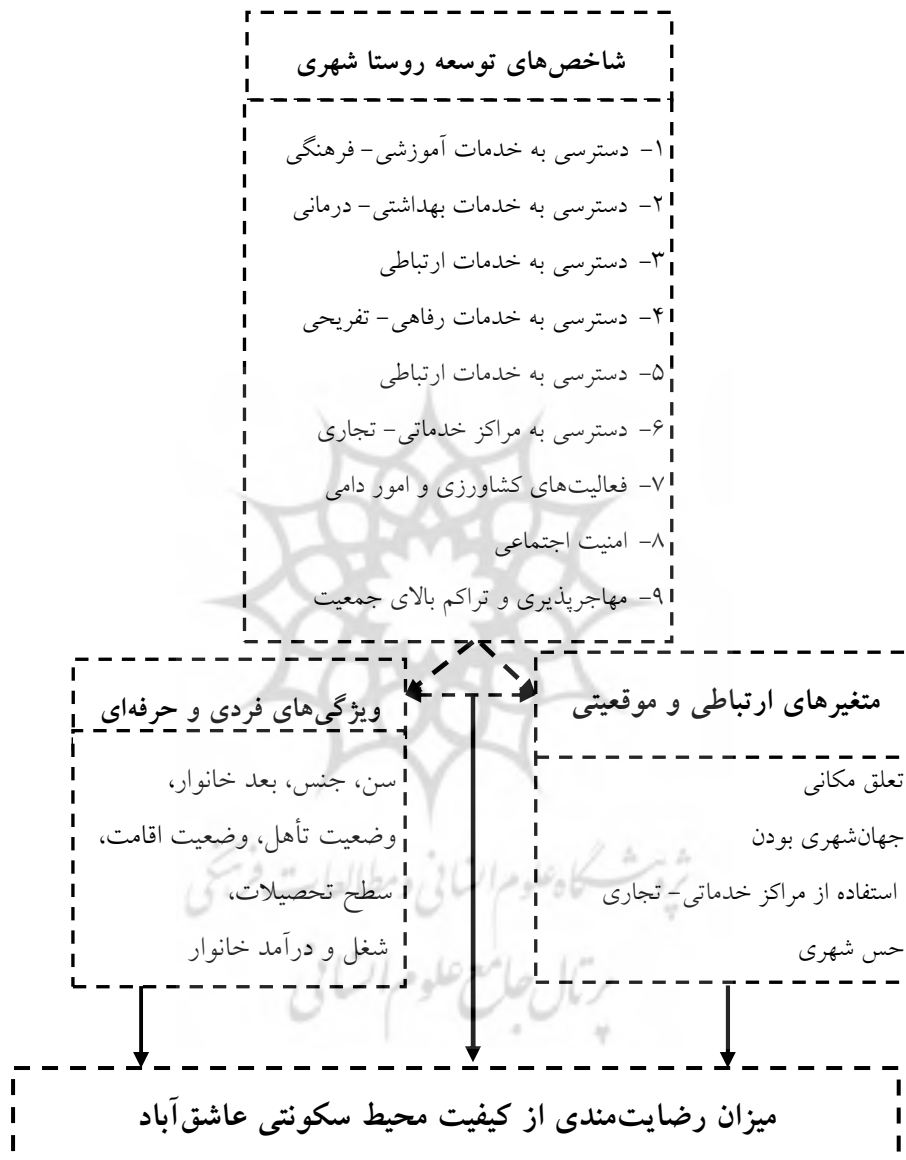
Kaiser- Meyer- Olkin		۰/۸۴۲
Bartlett's Test of sphericity	Approx. Chi- Square	۸۳۶۳/۵۸۲
	df	۹۰۳
	sig	۰/۰۰۰

منبع: یافته‌های تحقیق

جدول ۲- مقدار بار عاملی مربوط به متغیرهای تشکیل‌دهنده سازه رضایت‌مندی از کیفیت محیط سکونتی

ضرایب	سؤالات رضایت‌مندی از محیط سکونتی روستاشهر عاشق‌آباد
۰/۶۶۹	میزان رضایت ساکنان از برخورداری از خدمات آموزشی - فرهنگی
۰/۵۰۲	میزان رضایت ساکنان از برخورداری از خدمات بهداشتی - درمانی
۰/۶۳۴	میزان رضایت ساکنان از دسترسی به امکانات رفاهی - تفریحی
۰/۵۶۱	میزان رضایت ساکنان از کیفیت وضعیت کالبدی منطقه
۰/۳۹۲	میزان رضایت ساکنان از فعالیت کشاورزی و امور دامی
۰/۵۸۳	میزان رضایت ساکنان از وضعیت امنیت اجتماعی منطقه
۰/۶۶۷	میزان رضایت ساکنان از مهاجری پذیری منطقه
۰/۶۶۲	میزان رضایت ساکنان از برخورداری از خدمات ارتباطی
۰/۵۷۹	میزان رضایت ساکنان از برخورداری از مراکز تجاری - خدماتی

منبع: یافته‌های تحقیق

منبع: یافته‌های تحقیق

شکل ۱- مدل تحلیل سنجش میزان رضایت‌مندی ساکنین عاشق‌آباد از کیفیت محیط سکونت

معرفی اجمالی منطقه مورد مطالعه

منطقه عاشق‌آباد در منتهی الیه شمال غرب محدوده شهر اصفهان با مساحت ۹۷/۱۴ هکتار قرار گرفته است. این منطقه در مجاورت با منطقه صنعتی امیرکبیر، شهرک قدس و مجتمع مسکونی مهدیه بوده و شامل مناطق مسکونی و صنعتی مورد اشاره، به انضمام اراضی کشاورزی نیز می‌باشد به طوری که تا پیش از تهیه طرح تفصیلی شهر اصفهان در سال ۱۳۷۵ جزء محدوده قانونی شهر نبوده و از این روی به طور جدی در طرح‌های بالادست لحاظ نشده است. در طرح تفصیلی مصوب سال ۱۳۷۵ نسبت به تقویت ارتباط میان عاشق‌آباد و شهر اصفهان اقدام کرده تا آن را به صورت یک سکونتگاه منفصل به محدوده قانونی شهر متصل کند (سازمان مسکن و شهرسازی استان اصفهان، ۱۳۷۵). اراضی این بخش از شهر، به مناسبت شرایط مناسب به کشت محصولات کشاورزی اختصاص یافته و همین امر کاربری اراضی کشاورزی این منطقه را توجیح می‌نماید.

یافته‌های تحقیق

یافته‌های توصیفی

یافته‌های تحقیق نشان می‌دهد که نمونه آماری مورد مطالعه شامل ۵۹/۵ درصد مرد و ۴۰/۵ درصد زن می‌باشند، که از این تعداد ۳۰ درصد مجرد و ۷۰ درصد متأهل می‌باشند. همچنین از نظر نوع فعالیت شغلی سرپرست خانوار ۱۷/۰ درصد در بخش کشاورزی، ۲۴/۵ درصد در بخش صنعت و ۵۸/۵ درصد در بخش خدمات مشغول به فعالیت هستند، به علت کمبود آب و هزینه‌بر بودن کشاورزی و از طرف دیگر کاهش درآمد این بخش در طی سال‌های اخیر، کشاورزی در این ناحیه بیشتر به عنوان شغل دوم محسوب شده و به سمت مشاغل خدماتی روی آورده‌اند. به طوری که از کل نمونه مورد مطالعه ۲۳/۵ درصد از آنها شغل کشاورزی به عنوان شغل دوم محسوب شده

است. از نظر سطح تحصیلات ۱۲/۵ درصد در سطح ابتدایی، ۲۱ درصد در سطح راهنمایی، ۴۳ درصد در سطح متوسطه و دیپلم می‌باشد و فقط ۱۲ درصد بالاتر از سطح دیپلم می‌باشند. ۴۸/۴ درصد از نمونه مورد مطالعه درآمد بین ۳۰۰ تا ۴۰۰ هزار تومان و ۳۸ درصد متوسط درآمد بین ۲۰۰ تا ۳۰۰ هزار تومان دارند. و ۱۳/۶ درصد درآمد زیر ۲۰۰ هزار تومان دارند. ۸۳ درصد از نمونه در محدوده سنی ۱۵-۴۵ سال و ۱۷ درصد باقی‌مانده متعلق به گروه سنی ۴۵ به بالا می‌باشند. میانگین سنی افراد ۳۵ سال می‌باشد. از نظر وضعیت اقامت ۷۹/۵ درصد از کل نمونه از ساکنین بومی منطقه می‌باشند، و ۲۰/۵ درصد نیز مهاجر می‌باشند که این افرادی ۱۰ سال گذشته به دلیل نزدیکی این منطقه به شهرک‌های صنعتی و همچنین ارزان بودن قیمت منازل در آن نسبت به اصفهان، در این منطقه سکنی گزیده‌اند. همچنین متوسط بعد خانوار در این منطقه ۵/۵۶ نفر می‌باشد. در بررسی متغیرهای موقعیتی و ارتباطی میزان احساس تعلق به مکان زندگی برای ساکنان زیاد است به طوری که ۳۷ درصد افراد احساس تعلق خیلی زیادی به مکان زندگی خود داشته، که این متغیر در ارتباط با ساکنین بومی منطقه صدق می‌کند. میزان حس شهری داشتن ساکنان و همچنین متغیرهای ارتباطی از قبیل استفاده از خدمات ارتباطی، مراکز خدماتی - تجاری و ارتباط فرد با مناطق پیرامون در حد متوسط بوده است. از سویی دیگر به دلیل کمبود مراکز خدماتی - تجاری در منطقه و یا عدم سرویس دهی مناسب این مراکز به ساکنان موجب شده است که حدود ۳۷ درصد ساکنان از مراکز خدماتی - تجاری عاشق‌آباد به میزان کم یا خیلی کم استفاده کنند، و همین امر موجب افزایش ارتباط آنان با خارج از منطقه شده است. به طوری که ۵۸ درصد پاسخگویان به صورت مداوم به بیرون از منطقه عاشق‌آباد مراجعت می‌کنند (جدول ۳).

جدول ۳- میزان سنجش متغیرهای ارتباطی و موقعیتی نمونه آماری برحسب درصد

موارد	خیلی زیاد	زیاد	تاحدودی	کم	خیلی کم	جمع
میزان احساس تعلق داشتن به مکان زندگی	۳۷/۰	۱۸/۰	۱۱/۰	۱۹/۰	۱۵/۰	۱۰۰/۰
میزان حس شهری داشتن	۱۶/۵	۲۷/۰	۴۰/۰	۱۳/۰	۳/۵	۱۰۰/۰
میزان استفاده از خدمات ارتباطی	۲۵/۴	۲۸	۳۰/۵	۱۱/۵	۵/۵	۱۰۰/۰
میزان استفاده از مراکز خدماتی - تجاری	۱۸/۵	۲۰/۵	۲۴	۲۰/۵	۱۶/۵	۱۰۰/۰
میزان ارتباط فرد با مناطق پیرامون	۲۶/۵	۳۱/۵	۳۰/۰	۶/۵	۵/۵	۱۰۰/۰

منبع: یافته‌های تحقیق

یافته‌های استنباطی

با توجه به اینکه متغیرهای جنسیت، وضعیت تأهل، وضعیت اقامت و شغل سرپرست خانوار از نوع متغیرهای اسمی می‌باشند، لذا برای تعیین میزان ارتباط این متغیرها با سازه رضایت از جداول توافقی دو بعدی و آماره کای اسکوتر استفاده شد. براساس یافته‌های تحقیق که در جدول ۴ نشان داده شده است بین متغیرهای جنسیت و تأهل با رضایت از کیفیت محیط سکونتی در سطح ۹۵ درصد رابطه معنی‌داری وجود دارد و همچنین متغیرهای وضعیت اقامت و شغل با سازه رضایت از کیفیت محیط سکونتی رابطه معنی‌داری وجود ندارد.

جدول ۴- ارتباط بین متغیرهای اسمی با رضایت‌مندی از کیفیت محیط سکونتی

رضایت‌مندی از کیفیت محیط سکونتی			متغیر مستقل
sig	df	ضریب کای اسکوئر	
۰/۰۴۳	۱۱۳	۱۲۸/۳۰۶	جنسیت
۰/۰۳۷	۱۱۳	۱۴۱/۲۷۰	وضعیت تأهل
۰/۱۳۶	۱۱۳	۱۲۹/۶۴۲	وضعیت اقامت
۰/۱۵۶	۵۶۵	۵۹۸/۹۴۵	وضعیت شغلی

منبع: یافته‌های تحقیق

براساس نتایج حاصل از تحلیل همبستگی پیرسون که در جدول ۵ نشان داده شده است می‌توان بیان نمود که متغیرهایی نظیر درآمد ماهیانه خانوار، سن افراد در روستاشهر عاشق‌آباد با میزان رضایت از کیفیت محیط سکونتی آنان در سطح ۹۹ درصد رابطه بسیار معنی‌دار و مثبتی برقرار نموده است. همچنین براساس این نتایج نیز می‌توان بیان نمود که متغیر سطح تحصیلات افراد با میزان رضایت از کیفیت محیط سکونتی در سطح ۹۹ درصد نیز رابطه بسیار معنی‌دار و منفی برقرار نموده است. اما متغیر بعد خانوار با سطح رضایت از کیفیت محیط سکونتی بر مبنای ضریب پیرسون بدست آمده معنی‌دار نبوده است.

جدول ۵- نتایج تحلیل همبستگی بین متغیرهای مستقل با متغیر رضایت از کیفیت محیط سکونتی

متغیر مورد مطالعه	مقدار (r)	سطح معنی‌داری
بعد خانوار	۰/۰۸۳ ^{ns}	۰/۲۴۰
درآمد سرپرست خانواده	۰/۲۲۹**	۰/۰۰۰
سن	۰/۳۲۸**	۰/۰۰۰
تحصیلات	-۰/۴۶۱**	۰/۰۰۰

** معنی‌دار در سطح ۱٪، ^{ns} عدم وجود ارتباط معنی‌دار

منبع: یافته‌های تحقیق

از آنجا که جهت تعیین ارتباط متغیرهای ترتیبی با متغیرهای نسبی یا فاصله‌ای از ضریب همبستگی اسپیرمن استفاده می‌شود. لذا براساس نتایج حاصل از تحلیل همبستگی اسپیرمن که در جدول ۶ نشان داده شده است، میزان استفاده از خدمات ارتباطی با رضایت‌مندی افراد از کیفیت محیط سکونتی در سطح ۹۵ درصد رابطه مثبت و معنی‌داری برقرار است. همچنین در مورد متغیرهایی نظیر میزان حس شهری داشتن، میزان استفاده از مراکز خدماتی - تجاری و ارتباط روزانه فرد با مناطق خارج از منطقه با رضایت‌مندی افراد در سطح ۹۹ درصد رابطه مثبت و بسیار معنی‌داری برقرار نموده است. و متغیر میزان تعلق مکانی با رضایت افراد از کیفیت محیط سکونتی رابطه معنی‌داری ندارد.

جدول ۶- نتایج تحلیل همبستگی بین متغیرهای مستقل با متغیر رضایت از کیفیت محیط سکونتی

متغیر مورد مطالعه	مقدار (r)	سطح معنی‌داری
میزان احساس تعلق داشتن به مکان زندگی (تعلق مکانی)	-۰/۰۱۶	۰/۸۲۲
میزان حس شهری داشتن	۰/۲۶۰**	۰/۰۰۰
میزان استفاده از خدمات ارتباطی	۰/۱۷۹*	۰/۰۱۱
میزان استفاده از مراکز خدماتی - تجاری	۰/۲۸۹**	۰/۰۰۰
میزان ارتباط روزانه فرد با مادرشهر	۰/۲۶۰**	۰/۰۰۰

* معنی‌دار در سطح ۵٪ ** معنی‌دار در سطح ۱٪

منبع: یافته‌های تحقیق

رگرسیون چندمتغیری

به منظور پیش‌بینی آثاری که هر یک از متغیرهای مستقل (سن، تحصیلات و غیره) بر متغیر وابسته تعیین رضایت ساکنین از کیفیت محیط سکونتی بر جای می‌گذارند، با استفاده از رگرسیون چند متغیره خطی به روش گام به گام مورد آزمون و تحلیل قرار گرفت. و سپس متغیرهای سن، سطح تحصیلات و میزان درآمد خانوار وارد معادله گردیدند. همان‌طور که در جدول (۷) نشان داده شده است این متغیرها در کل ۴۹/۷ درصد از تغییرات در میزان رضایت ساکنان از کیفیت محیط سکونتی را در سطح معنی‌داری توضیح می‌دهد ($F=42/475$, $Sig=0/000$, $R^2=0/497$). متغیرهای سن، تحصیلات و درآمد به ترتیب حدود ۴۷/۶، ۴۸/۸، ۴۹/۷ درصد از متغیر وابسته رضایت‌مندی از کیفیت محیط سکونتی را تبیین می‌کند. با توجه به اینکه مقدار F در سطح ۹۹ درصد معنی‌دار است، لذا این معادله رگرسیونی از نظر آماری معتبر و قابل قبول می‌باشد.

جدول ۷- تحلیل رگرسیون چند متغیره گام به گام در رضایت‌مندی از کیفیت محیط سکونتی

رضایت‌مندی از کیفیت محیط سکونتی						متغیرهای مستقل
Sig.	t	Beta	R ²	R	B	
۰/۰۰۰	۲/۳۷۴				۰/۶۹۵	عدد ثابت
۰/۰۰۰	۷/۹	۰/۴۹	۰/۴۷۶	۰/۶۳۵	۰/۲۹۱	سن
۰/۰۰۰	۲/۰۱۲	۰/۲۵۰	۰/۴۸۸	۰/۶۴۶	۰/۱۹۵	تحصیلات
۰/۰۰۰	۳/۲۵۱	۰/۲۹۷	۰/۴۹۷	۰/۶۵۴	۰/۱۶۵	درآمد

$F = 42/75$ معنی‌داری = ۰/۰۰۰

منبع: یافته‌های تحقیق

خلاصه و نتیجه‌گیری

از آنجا که ویژگی‌های فردی در ادراک رضایت‌مندی و یا نارضایتی از کیفیت محیط سکونتی بی‌تأثیر نیست. لذا در این تحقیق به منظور سنجش رضایت‌مندی ساکنان از

کیفیت محیط سکونتی، ارتباط ویژگی‌های فردی و موقعیتی- ارتباطی رابه عنوان متغیرهای مستقل با متغیر وابسته رضایت‌مندی از کیفیت محیط سکونتی مورد بررسی و تحلیل قرار گرفت، از داده‌هایی که در این تحقیق بدست آمد، می‌توان نتایج زیر را مشاهده کرد: مطابق با یافته‌های تحقیق ارتباط بین متغیرهایی از قبیل جنسیت، تأهل، درآمد خانوار، سن و سطح تحصیلات افراد با رضایت‌مندی از کیفیت محیط سکونتی معنی‌دار بوده است. نتایج بیانگر آن است که سطح رضایت زنان بیش از مردان و همچنین افراد متأهل بیش از افراد مجرد می‌باشد. از سویی دیگر بین متغیرهایی از قبیل وضعیت اقامت و شغلی خانوار با متغیر رضایت‌مندی آنان رابطه معنی‌داری وجود ندارد، که یافته‌ها بیانگر این نکته می‌باشد که بین ساکنین بومی یا مهاجر، و یا نوع حرفه هر خانوار در میزان رضایت‌مندی آنان تفاوتی وجود ندارد. نتایج حاصل از تحلیل همبستگی پیرسون نشان داد که متغیرهایی نظیر درآمد و سن افراد با میزان رضایت آنان از کیفیت محیط سکونتی رابطه بسیار معنی‌دار و مثبتی برقرار نموده است. به طوری که سطح رضایت‌مندی افراد مسن و با درآمد بالا بیش از افراد جوان و با درآمد پایین می‌باشند، همچنین متغیر سطح تحصیلات با میزان رضایت‌مندی آنان رابطه بسیار معنی‌دار و منفی برقرار نموده است. با توجه به یافته‌های حاجی‌نژاد و همکاران (۱۳۸۹) میزان تحصیلات مهم‌ترین متغیر در ادراک محیطی می‌باشد، اما در سنجش کیفیت محیط سکونتی این متغیر با رضایت‌مندی افراد ارتباط منفی دارد. بدین ترتیب که با بالا رفتن سطح تحصیلات ساکنین از میزان رضایت‌مندی آنان از کیفیت محیط سکونتی کاسته و در صدد مهاجرت از منطقه می‌باشند. نتایج حاصل از سنجش متغیرهای ارتباطی- موقعیتی (حس تعلق مکانی، حس شهری داشتن، استفاده از خدمات ارتباطی، استفاده از مراکز خدماتی- تجاری و ارتباط مکرر با خارج از منطقه) با رضایت‌مندی از کیفیت محیط سکونتی نشان داد که میزان استفاده از خدمات ارتباطی، حس شهری داشتن، استفاده از مراکز خدماتی- تجاری و ارتباط روزانه فرد با مادرشهر با رضایت‌مندی نیز رابطه مثبت و معنی‌دار برقرار نموده است، که این نتایج بیانگر آن است که سطح رضایت افرادی که از زیرساخت‌های ارتباطی، خدماتی- تجاری استفاده کرده و حس

شهریت بیشتری نسبت به محل سکونت خود دارند و به خارج از منطقه رفت و آمد مکرر دارند، در جهت توسعه روستاشهری منطقه بیشتر است. از بین کلیه متغیرهای مستقل، تنها متغیرهای کمی سن، تحصیلات و درآمد خانوار که با متغیر وابسته رضایت‌مندی ارتباط مثبت و معنی‌داری داشتند وارد معادله رگرسیونی گردیدند، نتایج تحلیل رگرسیون بیانگر این نکته است که این متغیرها ۴۹/۷ درصد از تغییرات رضایت‌مندی ساکنین از کیفیت محیط سکونتی را تعیین می‌کند. در اینجا می‌توان گفت که با بالارفتن میزان تحصیلات و همچنین پایین بودن سن افراد رضایت آنها از کیفیت محیط زندگی کم می‌شود و از سویی دیگر تمایل‌شان به خروج از منطقه بیشتر می‌شود. لذا چنانچه گفته شد با فقدان تمایل نسل جوان و تحصیل‌کرده به ماندگاری در منطقه عاشق‌آباد (حتی با ایجاد امکانات اولیه) مثل زمینه‌های اشتغال و یا بهداشت و آموزش، می‌تواند نشانگر عدم موفقیت پروژه توسعه روستاشهری در منطقه باشد.

یادداشت‌ها

1. Duhell
2. Van Poll
3. Baba
4. Austin
5. Carp
6. Kaiser Meyer Olkin

منابع

- حاجی‌نژاد، علی؛ رفیعیان، مجتبی و زمانی، حسین (۱۳۸۹)، «بررسی متغیرهای فردی مؤثر بر رضایت‌مندی شهروندان از کیفیت محیط زندگی مطالعه موردی: مقایسه‌ی بافت قدیم و جدید شهر شیراز». *جغرافیا و توسعه*، سال ۸، شماره ۱۷، صص. ۶۳-۸۲.
- خاتون‌آبادی، احمد (۱۳۸۷)، *جزوه درس توسعه روستایی*. اصفهان: دانشگاه صنعتی اصفهان.
- رفیعیان، مجتبی؛ عسگری، علی و عسگری‌زاده، زهرا (۱۳۸۸)، «سنجش میزان رضایت‌مندی سکونتی ساکنان محله نواب». *پژوهش‌های جغرافیای انسانی*، دوره ۶۷، صص. ۵۳-۶۸.

- طاهرخانی، مهدی (۱۳۷۹)، *نقش نواحی صنعتی در توسعه مناطق روستایی مطالعه موردی: استان مرکزی*. رساله دکتری رشته جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی، تهران: دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه تربیت مدرس.
- قادرمزی، حامد (۱۳۸۳)، *نقش روستاشهرها در توسعه روستاهای پیرامونی مطالعه موردی: روستاشهر دهگلان*. پایان‌نامه کارشناسی ارشد جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی، تهران: دانشکده ادبیات، تهران: دانشگاه تربیت مدرس.
- کلانتری، خلیل (۱۳۸۲)، *پردازش و تحلیل داده‌ها در تحقیقات اجتماعی-اقتصادی*. تهران: شریف.
- گیفورد، رابرت (۱۳۷۸)، «روانشناسی محیط‌های مسکونی». ترجمه وحید قبادیان. *فصلنامه معماری و فرهنگ*، سال ۲، شماره ۲ و ۳.
- ماجدی، سید مسعود و لهسایی‌زاده، عبدالعلی (۱۳۸۵)، «بررسی رابطه بین متغیرهای زمینه‌ای، سرمایه اجتماعی و رضایت از کیفیت زندگی: مطالعه موردی در روستاهای استان فارس». *فصلنامه روستا و توسعه*، سال ۹، شماره ۴، صص. ۹۱-۱۳۵.
- مرکز آمار ایران (۱۳۸۵)، *سالنامه آماری کشور*. تهران.
- مهندسین مشاور نقش جهان (۱۳۷۵)، *طرح تفصیلی جامع شهر اصفهان*. اصفهان: سازمان مسکن و شهرسازی استان اصفهان.
- Baba, Yoko, and Austin, Mark (1989), "Neighborhood environmental satisfaction, victimization and social participation as determinants of perceived neighborhood safety". *Environment and Behaviour*, Vol. 21, No. 6, pp. 763-780.
- Carp, Frances, M. (1982), *A Future for the Aged: the Residents of Victoria Plaza*, Austin: University of Texas Press.
- Nillson, Jan et al. (2006), "Social capital and quality of life in the old age". *Journal of Aging and Health*. Vol. 19, No. 3, pp. 419-434.
- Okali, David (2001), "The case of Aba and its region; Southern Nigeria". *Working Paper Series on Rural-urban interactions and livelihood strategies*, No 4. London: International Institute for Environment and Development (IIED).